List 9. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 3. marca 1869.

Gospodarske stvari.

O Gülich-ovi setvi krompirja.

Različni kmetijski časopisi donašajo sporočilo o izidu skušenj Gülich-ove metode, ki učí, kako se ima krompir saditi, da ne zbolí. O tej metodi so že lanske „Novice“ št. 10. spregovorile, in jo za skušnjo priporočale.

Izid se kmalu hvali, kmalu graja; vendar je večina glasov na strani hvale. Sploh rečeno pa tudi vse skušnje na tanko koristi na morejo spričati, kajti v vseh krajih na Gališkem, Šlezkem, Českem itd., kjer so se skušnje vršile, se čez splošno bolezen ne pritožujejo, ampak nasprotno lansko leto za krompirju ugoden hvalijo.

S tem pa, da prva skušnja ni izdatna, ni sklepati, da daljnih skušenj potreba ni, ampak vsak, ki je o tej reči ugodno poročeval, je tudi obljubil še za naprej čas, delo, i denar žrtovati samo, da se zvé, koliko je v tej reči resnice i koristi. Posebno na Nemškem se za izvršitev te nove setve dosti kmetovalcev pečá. Vzrok temu je pa vladna skrb; na Pruskem na pr. se je na tisoč iztisov Gülich-ove knjižice brezplačno razdelilo. Kako bi pa to tudi opustiti mogli pri tolikih žganjarijah, kakor jih tam nahajamo, ki vse iz krompirja žganje ali špirit delajo. Ako bi se jela bolezen še huje razprostirati, večina fabrikantov bi mogla delo ustaviti, ali pa bi se z velicimi stroški morale te fabrike spremeniti v take, ki iz sladkorne pese špirit delajo.

Koliko tacih skušenj se je nek na Kranjskem ali sploh na Slovenskem izpeljalo? Gotovo bi jih Diogen s svetilnico le malo našel. I vendar bi ravno pri nas na pravem mestu bilo skušnje udeležiti se; kajti ako danes ali jutri bolezen prav hudo pritisne, ne bodo sicer jenjale fabrike žgati, kterih še žali Bog pri nas ne nahajamo, ampak ljudje bodo nehali krompir jesti. Kaj da je krompir za gospoda, kmeta, kakor tudi za živino, vsak dobro vé.

Ker sem že o fabrikah za žganje in špirit spregovoril, naj mi bode dovoljeno še omeniti to, da se na Kranjskem i sploh Slovenskem i bližnjih mejinah oni špirit rabi, ki iz severnih dežel prihaja. Zakaj bi se pač v deželi potrebni špirit ne delal, ne samo za deželno potrebo, ampak tudi za vnanjo kupčijo. Koliko špirita na pr. sam Trst ne porabi?

Gotovo je tega krivo pomanjkanje kmetijske obrtnije, ki pri nas še sladko spava. I ravno kmetijska obrtnija je po mojih mislih najmogočnejši živelj povzdigi kmetijstva i zboljšanja blagostanja. Saj ne gré drugače misliti kakor to, da le tam je kmetovalec premožen, kjer mu je priložnost dana z majhnimi stroški več pridelkov si pridobiti i jih za lep denar i lahko prodajati, na priliko, krompir i peso za žganjarije, lan i konopljo za predilnice itd. Kratko rečeno kmetijsko obrtništvo odpre duri kupčijstvu, i to blagostanju. Tega ni treba še le dokazovati. Kajti nobeden še tega ni ovrgel, i gotovo se tudi v prihodnje zgodilo ne bo.

Sicer ni dvomiti, da bi se tudi pri nas kmetijska obrt ne izbudila, al predno se to zgodí, bo lep dobiček tujec i sicer jud izvohal, kteremu je dandanes svet ravno tako odprt kakor vsacemu druzemu.

Konečno omenim še nekaj o krompirju, i sicer to, da sem dolgo mislil, ako je res toliko na dobičku tisti, kdor krompir v kosih, to je, zrezan, sadí, memo onega, ki cele gomlje sadí? Da se v tem prepričam, nasadil sem lansko leto 10 funtov krompirja tako-le: 5 funtov celega, i 5 funtov tako razrezanega, da mi je vsak krompir 2 kosa dal. Globokost saditve i vse druge okoliščine so bile navadne; toda kosi so še enkrat toliko prostora, toraj tudi dela i gnoja potrebovali kakor cele gomlje. Kose sem sadil ravno tako saksebi, kakor cele, vsak kos v svojo jamo.

Ko sem krompir v jeseni izkopal, sem obadva pridelka tehtal, i izvedel sem, da sem pridelal od 5 funtov celega krompirja 60 funtov, i od 5 funtov kosov pa $72\frac{1}{2}$ funtov. Opomniti pa moram, da je bil krompir prvih 60 funtov lepo debel; krompir druzih $72\frac{1}{2}$ funtov pa drobán, akoravno sem mu še enkrat toliko prostora, dela i gnoja dodal nego prvemu. Razvidi se toraj, da tisti, ki semenski krompir reže, v lastno škodo dela.

Iz ogerskega Altenburga. R. D—c.

Črtice praktične sadjereje.

Kadar mine jesenski čas in se približuje zima, takrat se veselijo otroci in molijo k sv. Miklavžu, da jim prinese orehov, jabelk, češpelj in hrušek. Nastavili so Nežika, Micika, Matiček, a Matiček je hotel bolj zvit biti mimo drugih: nastavil je pehar brez dna, pa Miklavž mu ni nič prinesel, čeravno je molil kakor vsi drugi, zato ker ni prav nastavil. Matiček je moral drugi dan prositi druge, da so mu kaj od svojih darov dali, kterih so imeli polne posode, pa so imeli prav nastavljeno. Janezek mu je rekel: jaz ti nič ne dam, saj so te mati učili, da prav nastavi, pa nisi hotel ubogati, zdaj pa tako bodi, ki si delal po svoji neumni glavi.

Kakor otrokom v jeseni, tako tudi nam se približuje preveseli čas ljube spomladi, da moramo hiteti pripravljati in nastavljati kakor otroci sv. Miklavžu.

Zdaj, dragi bralec, bodeš mislil kje in kako da moramo nastavljati. Nastavljajmo mlada drevesca, na

kterih bodemo dobili dobre darove našega nebeškega očeta, na kterih nam bo nosil do 50, tudi do 100 let, če bodemo prav nastavili. Če kdo vsadi mlado drevesce, pa ni cepljeno, tak ni prav nastavil, zakaj mlada drevesca, ki izrastejo iz peške, se imenujejo divjaki. Ker ne morejo prinesti žlahnega sadú, tedaj nam je na prosto voljo dano, kakošno sorto da hočemo nastaviti, da bomo prav nastavili. Če nastavljamo na češnje, imamo že zrele meseca junija in julija, za češnjami nam pridejo zgodnje cepljene češplje, v sv. Jakobu zgodnje cepljene hruške in jabelka, potem imamo izvrstene, da so vsak teden druge zrele noter do trde zime.

Trudil sem se po dobrih prijatlih, da sem dobil 600 sort najimenitniših, ki jih je bilo dobiti mogoče, večidel z imenom in pa s takimi imeni, ktera so že v razstavah bila počastena. Kdor bi hotel prav nastavljati, pa dobrih in imenitnih sort, temu se pri meni lahko postreže ali z drevesci, ali kdor je sadjerejec, tudi dobi cepove, kdor nima sort, vse sorte zgorej imenovane, vsako sorto z imenom po 5 novih krajc.

Drevesca morajo biti požlahnjena ali cepljena. Cepljenja je več sort; veliki sadjerejci pa trdijo, da je najboljše cepiti z nakladom. Tudi jaz to potrdim. Kdor je po starem cepil in je drevesce razklal, temu se razklani les v sredi posuší, s tem se pa votlina v drevo vseje, zato so stara drevesa po vrtih večidel vsa votla. Z nakladom se jih tudi največ, če je človek vajen, prav lahko dve sto na dan cepi, in jih ne sme biti deset vmes, ki se niso prijela. — Tako se mora pri cepljenju ravnati, da se mu sorte ne zmešajo. Na konci prve gredice se postavi črka *A*, potem se od konca cepijo, ali jih je deset, petdeset, ali sto kolikor jih je ene sorte. In ondi se postavi količek v tla, kteremu se zgorej številka (numara) vreže, ktera je obrnjena proti njim, v zapisniku (bukvah) pa se dene spred tista številko in za številko ime sorte, zadej pa zopet ena številka, koliko da jih je te sorte.

Kaj pa je storiti s cepljenim drevesom, ko se vzame iz drevesnice, da se prav nastavi ali vsadí? Na onem mestu, kjer bo stalo, dokler bo živelo, se skoplje en seženj (klaftro) široka jama, po primeri pa en čevelj globoka; če je zemlja slaba, mora se djati spod na dno gnjilih tresek ali lesenega gnoja, za kake 3 palce na debelo; na ta gnoj se dene malo dobre prsti, in zdaj se postavi drevesce; razklane korenine se morajo vse prirezati, druge pa na vse kraje lepo razprostiti, da veter drevesa ne vrže, kar bi se zgodilo, ko bi bile vse korenine na eno plat zasukane. Na korenine potem se dene zopet malo dobre prstí in nagnojiti se mora jama čez vso klaftro. Široka jama se skoplje zato, da koreninice tečejo po prerahljani zemlji okoli pet ali šest let. Ta čas drevesce močno postane in potem porine korenine tudi v trdo zemljo. Ako se tako vsadí, izraste drevesce eno leto več kakor sicer 3 ali 4 leta in bolj hitro sad prinese. V našem kraji na Gorenskem je bila navada jamo izkopati poldrug ali dva čevlja široko; kakor so sadili kmetje drevesce, je mizalo dve ali tri leta, izrastel mu je mah po deblu ali po koži, ker korenine ne morejo po zemlji naprej, deblo pa na kviško ne gre. Kdor bode po tem nauku sadil ali nastavljal drevesca, tak bode prav nastavil, kakor so tudi ubogljivi otroci nastavili sv. Miklavžu: Nežika, Micika in Janezek, da jim je prinesel orehov, češpelj, jabelk in hrušek, da so bili veseli. Matiček pa je žaloval, ker ni bil prav nastavil. Umni sadjerejci nastavimo za veliko in veliko let, in čem bolje in imenitne sorte nastavimo ali zasadimo, tem več dobrih darov moremo pričakovati.

Tudi za tistega je še pomoči, kdor ni prav nastavil, pa kako? Okoli koreninic, kakor daleč da sežejo, se more koló okoli skopati in to nagnojiti z lesenim gnojem, da korenine primejo za gnoj. Potem grejo korenine naprej po zemlji in deblo kvišku; čez dve leti dobi vso drugo kožo in lepe mlade poganjke.

Veliko smo že sadjerejo naprej spravili s tem, da se trudimo zvesti udje kmetijske družbe, ker nas veže naša dolžnost. Ravno ta dolžnost pa tudi veže šolske učitelje, da beró svojim otrokom take nauke, da oni potem domá pripovedujejo svojim starišem. Tako je mogoče, da se tudi že starejšim ljudem glava odpré in svoje svetove, ki prazni ležijo, v sadunosne prostore spremenijo. Dolžnost poduka pa ima tudi duhovščina. Kjer so za sadjerejo vneti duhovni gospodje, ondi imajo farmani pridno in previdno svoje vrte zasajene in obdelane, večidel vsak ima kos sveta za to, da drevesnico sam zredí za svojo potrebo, kajti kmet si težko drevesa kupuje.

Še le sto let dela naša kmetijska družba, pa koliko in veliko se je svet zboljšal po pridnih udih in njihovih lepih naukih in djanskem delovanji.

Veliko hvalnih pisem sem tudi jaz že letos dobil od gospodarjev, kterim sem predlanskim in lani drevesca prodal; veseli so, da njim prav dobro rastejo. Pri nas je posebno slaba zemlja, tedaj jih na slabejo zemljo skor ne moremo prodati, kakor je pri nas; mi pa še zopet na nove pišejo. Jaz prodajam drevesa od 30 do 40 krajcarjev, kakor je velikost.

Še to skušnjo moram povedati, da drevesca s hribov na ravno niso dobra, kajti v hribih je dobra zemlja, za sadje veliko bolj rastljiva kakor na ravninah. Iz ravnega v hribe so pa dobra, kajti v hribih drevescem nikdar ne gnojé, po ravnem jim pa moramo gnojiti, pa so še v hribih bolja. Gotovo je, da vsakemu kraju se dajo sadna drevesca vsiliti, da rastejo, če jim gospodar umno pomaga, tudi v slabi zemlji; v dobri pa drevo samo rado raste, da ga le vsadiš.

Andrej Net
v Kokrici pri Kranji na Gorenskem.

Nova iznajdba.
Motna vina čistiti.
Razglas vinorejcem
v vipavski dolini, goriški in tržaški okolici.

Dragi moji! Naznanjam vam, da sem po svojih skušnjah iznajdel nedolžna in neškodljiva sredstva, s kterimi blodna ali motna vina očistim v malo dnevih, to je, ako vina imajo še pravi vinski okus in niso še pokvarjena. — Posebno tudi umem vino napraviti stanovitno z boljim okusom, s prijetnišim duhom, in da so krepkejša in bolj svitla. Več let že sebi in tudi svojim posebnim prijatlom vina čistim, zboljšujem in stanovitna napravljam, tako, da se nikomur ni do zadnje kapljice niso pokvarila. To morem tudi po spričevalu dokazati. Ker vidim, da so letos vina v veliki nevarnosti, naj se pri meni oglasí vsak, kdor si hoče pomagati. Vsak naj prinese s seboj sorto ali poskušnjo vina, da mu svetujem, kaj naj storí, da se vino ohrani dobro. Vsakemu prav iz čistega srca brez dobičkarije v tej zadevi rad pomagam. Naznanjam vam pa naposled še to, da bom v Ajdovščini na svojem domu še do zadnjega aprila, od 1. maja pa bivam v Postojni.

V Ajdovščini 26. svečana 1869.

Anton Makovec, vinorejec.

Národne stvari.

Na slavo Vodníku in Prešírnu.

Prolog v besedi ljubljanskih dijakov 28. svečana,
sestavil Ivan Resman.

Národ, ki svojih veljakov ne spoštuje,
ni vreden, da se mu rodé!

Ako se ozremo na narode, kterih imé in dela nam hrani zgodovina, — ako pogledamo narode, ktere vže objema svitla luč blage omike, ali pa take, kteri se še le zavedajo svojih pravic in svojega poklica, vidimo pri vsakem, da spoštuje in slaví svoje možé — možé, ki so njemu v prid in čest delali, trpeli, umrli.

Kakor zrè mornar sredi razkačenih valov zanesljivo na širno nebó, po kterem se prikazujejo leskeče zvezdice, tako se narod ozira na migljajočo zvezdo, ki je izšla iz njegovega naročija, zaupno hodi za njenim svitom in njej na čest peva navdušene pesmi. In če jo zakrijejo očém temni oblaki — če zakrije tacega moža hladni grob, vendar se žarki delovanja njegovega svetijo še narodu; narod ohrani hvaležni spomin na take možé še poznim vnukom.

In bi mar Slovenci tega, kar se nahaja v vseh časih in pri vseh narodih, ne spoznali in ne gojili? bi se li Slovenci ne spominjali móž, kteri so vse svoje življenje žrtovali le njim, da bi jih izbudili iz težkega spanja, rešili neznanega gospodstva in jim ustanovili jezik — prvi pogoj národnega obstanka!?

Današnja slovesnost kaže očito, da tudi mi čislamo duševne veljake, da jih tudi mi hočemo posnemati ter po njihovem izgledu národ voditi zmirom više do blagodejne omike!

Vodník in Prešíren! To ste imeni, ki v srcu vsacega domoljuba izbudite občudovanje in hvaležnost, — imeni, ki nas navdušujete, budite in krepite, — imeni, kterima veljá naša slavnost!

Mrak, težki mrak kril je pri nas polje véd in znanstev v slovenskem jeziku; slovenska modrica je molčala tužno po domačih gajih; le tu pa tam glasila se je v narodnej pesmi; materni jezik naš bil je pačen, kvarjen in zaničevan! Kar v mladem jutru zasvita krasna zarija — z Vodnikom zbeží duševni mrak, — z Vodnikom napoči nam lepša, milejša dôba! Vodnik se zbudí ter prve svoje moči posveti pesniškej Muzi. Kako milo, kako otožno glasile so se njegove sreberne strune po logih domačih ob bregovih dereče Save! Kako globoko segali so mili in krepki glasovi slovenski v mehka srca strmečih rojakov — jeli so se buditi in zavedati národnosti svoje! Pa Vodnik zapustí „mestne sosede“ ter gré med národ. Njega posluša, kako on čuti, kako on misli in govorí; kajti spoznal je dobro vedno resnico, da moraš med narodom živeti, da moraš poznati, kar misli in stvari, —da moraš poznati jezik, slovstvo in zgodovino narodovo, če ga hočeš umeti in soditi! — Tam med narodom Vodnik pobira, nabira, tehta — ter nabere zaklad, po kterem nam še sedaj pomaga v bogatem slovarji.

Vodnik spoznavši, da je naš rod vrh mogočne slovanske lipe, posnema, stvarja oziraje se na druga plemena in staroslovenščino, — kaže, kako naj se pravi jezik ustanoví, lika in trebi.

Vodnik na vse strani zida národno poslopje. Preiskuje zgodovino naših preddedov v prid in poduk milej mladini, ktero je vedno čislal, k sebi vabil, budil, krepil; vžiga národni ponos in zavest:

Od nekdaj stanuje tukaj moj rod! —
Če vé kdo za druz'ga, pové naj: od kod?!

kaže sosedne národe v njihovem razvijanju ter pripoveduje v izgled in poduk dogodbe tedanje dôbe v svojih „Novicah“. — Kako obširno, vsestransko znanje in vednost imel je naš prvi buditelj! kako obširno in nevtrudno bilo je njegovo delovanje! — Ni skoraj polja, da bi se ne bil potil na njem v slavo pozabljene domovine!

Pa kako so mu to njegovi vrstniki povračevali? Kakor se navadno godí možém veljavnim, ki so si ali za posamezni narod ali za celo človeštvo pridobili neumrlih vencev, dokler živé. Ali po smrti jeli so slaviti Vodnika! Slaví ga zdaj ves národ, slaví ga vse slovenstvo ob bregovih bistre Save, na pokrajinah peneče Drave; slaví ga tudi hvaležna učeča se mladina! Da bi Vodnik še sedel na učiteljskej stolici, vas predragi slovenski mladenči, vas nado bolje prihodnosti budí, vabi in opominja: „Koliko sem sam pričel, koliko sem delal! A vendar je še toliko ledín in pustín, toliko križem rok, toliko neizbujenih sinov slovenskih! Nujte, hitite! tesajte, dovaževajte in skladajte vsak po svojej moči kamen na kamen za národni dom občne omike!“

Ko je Vodnika zagrnila črna zemlja, pokrila je tudi tma obnebje slovenskega pesništva, obmolknila je slovenska modrica. — Pa kar se pretrgajo temni oblaki, krasneje, žarneje, nego kedaj, posije solnce po slovenskih livadah. Izpod velikana Triglava v obličju bistre Savice zadoné tako neizrekljivo milo in sladko Prešírnovi glasovi. Kakor labud, ranjen in preganjan od nemilih viharjev, po samostnem jezeru življenja plava naš pesnik, išče, česar pa doseči ne more, ter zdaj v srčnej žalosti milo zdihuje, zdaj zopet britko toži v nevolji prevaro in nestanovitnost“. Národ začuje Prešírna, ostrmí — ga umé: saj je tako enak ž njim, vsak njegov glas je zvesti jek našega naroda! — Poslušali so te, velikan Prešíren! kar si peval o Vodniku. Pa lepši tič rodil si se sam v odljudnej goščavi, živel si sam za-se, in nisi si zbral drobne ljubice. V samoti si se vbadal, vpiral nabiraje najslajših dišav, najdražih biserov in kadil. Delal si le za smrt, delal si za vekovitost. A ti Prešíren, nam boš po smrti najbolj sloveč fenis! kajti svest si bodi, da so se vremena narodu zvedrila — da so mu milejše zvezde nego prej prisijale, — svest si bodi, da se narod dviguje, izbuja in zaveda, da Te čisla! In kar si prerokoval o Vodniku, spolnilo se bode Tebi, ker si se in se boš v slavi nevenljivi prerodil!

Lahko se razvidi, da sta si naša pesniška dioskura Vodnik in Prešíren z deli sama postavila neumrl spominek, postavila sta si „monumentum aere perennius“. Vendar se je izbudila vže pred leti blaga misel, Vodniku postaviti spominek. Temu blagemu namenu darujemo tudi mi danes slabe duševne moči. Bog daj, da bi skoraj stal spominek Vodniku in Prešírnu, da bi budila in vnemala nas in naše vnuke za to, kar je je dobro, kar je krasno in resnično in narodu slovenskemu na čest in slavo! Slava Vodniku! slava Prešírnu!

Slovstvo jugoslavensko.

* Uspomena na Mirka barona Ožegovića, biskupa senjskoga i modruškoga — se zove krasna knjiga, ki je ravnokar na Dunaji na svitlo prišla z milim obrazom občespoštovanega rodoljuba, ki je v vsem svojem življenji sijajno kazal, da je mogoče duhovske in domorodne dolžnosti spolnovati, — da je rodoljubu mogoče biti svoji veri in svoji domovini zvestemu. Tako važne so mnoge opazke o tej knjižici, da drugi pot omenimo več o životopisnih teh črticah.

---

*

Rusko-Puškinovih Petero

v slovenskim jeziku svobodno petih po **Ivanu Koseskim.**

III.

Mertva carevna in sedmero vitezov.

Pravlica.

(Konec.)

V tem iz vojske so kervave
Bratje vnesli ude zdrave,
Vernejo domú se koj,
Z njimi pomagačev roj.
Pes ko v delji jih zagleda,
Ker mu dana ni beseda,
Laja, tuli na vso moč,
Bol naznanja cvilijoč;
Jim nasprot priteče sopno,
Ter jih spremi vsako stopno
V dvor, in skoz, po mostužih,
Zadnič v izbo zgodeb zlih.
Psa sopéh, nemir, hripanje,
Jim le zlobo dá na znanje,
Stopjo v izbico — o strah!
Javno vse jim je na mah.
Grozna tuga zdaj jih mane,
Pes pa kakor strela plane
Proti jabku, ga požrè,
Ter zacvili — stegne se.
Zvesto zverče! je spoznalo,
Jabličko de smert bo dalo,
Večji kvar zabraniti,
Samo smert nakloni si!
Bratje verli, vsih sedmero,
Iz zaupanja na vero,
Moljo prav pobožno zdaj,
Izročivši mertvo v raj.
Ko molitve so končali,
Svilnih ji oblek so zbrali,
V previdljivo skrinjo, vso
Iz kristala, djali jo.
Ter sprevod se združi slavno,
Polnoči je bilo ravno,
Ko so truplo dvignuli,
Bližno v goro z njim odšli
Mirni dol so izvolili,
V kraj samotni jo vložili,
Iz železa grajo v lok
Potegnili krog in krog.
Stolpov šest okolj je stalo,
K tem z verigo privezalo
Se je vse poredoma,
Kar nadgrobju šega dá.
Ko de bili bi se bali,
Mertvi clo bi vragi znali
Mir kaliti, al od tam
Jo unesti Bog vé kam.
Prej ko grob so zapustili
Reče starši mertvi mili:
„Večno diko Bog ti daj,
Truplu mir, in duši raj!
Naglo šla si, cvetne dobe
Pod gomilo, žertva zlobe,
Kras telesa tu je res,
Duša pak že v last nebes.
Hotli tvojo smo lepoto,
Blagočutje in čistoto
Ohraniti vitezi,
Serce ki mu vdala si.
Tode on, tak srečen cenjen,
Vidno bil ti ni namenjen,
Nikdo ni te mu prevzel,
Samo grob te je objel.“
Koj po tem carice zloča,
Sladke zvedbe upajoča,
K zerkalcu primaha spet,
Ter ga prosi za odvet:
„Sim al ne nar lepši žena,
Tak de par mi ni nobena,
Sercu temu slast de daš,
Razodeni, kar spoznaš?“
Lično je na to zerkalo
Ji v odgovor urno dalo:
„Ti si krasna, dvombe v stran,
Cvet lepote, dnes ta dan!“
Medju tem deržave sveta
Jelisej vse prek obleta,
Po nevesti praša krog,
Kje de je, to vedi Bog.
Praša tega — se mu smeje,
Drug ga clo med norce šteje,
Ta mu reče tam al tu,
Druj oberne herbet mu.
On prehodi vse deržave,
Čuje nižje, višje glave,
Pred-se skliče tmo ljudí,
Vse zastonj! carevne ni.
V žalosti domú se verne,
Proti soncu se oberne,
Ter prilično teh besed
Razmotá nesreče red:
„Sončice, ti svit prekrasni,
Čuj mi klic ta britkoglasni,
Ti ki sveta vsako stran
Pregleduješ let in dan.
Gor in dol po nebu hodiš,
Vse ti vidiš, vse presodiš,
Kdaj je setvi, žetvi čas
To oznaniš nam na glas.
Zime puste mraz in zloba,
Pomladanska topla doba
So tvoj dar, ves svet je tvoj,
Vse ti vidiš pod seboj;
Bi mi hotlo razodeti,
Vidlo al si kje na sveti,
V kraju kakim, tim al tim,
Carsko hčer? — ja ženin sim“.
Sonce je v odgovor dalo:
„Vidlo ne, in ne poznalo,
Tak ne vem, živí al ne,
Luna vedla bo mordè!“
Potolaži tuge grozne
Jelisej do ure pozne,
Ko zagleda lune krog,
Tim nasprot oberne stok:
„Serpič lune, lep obliček,
Pozlačen, rumen rožiček,
Zemljo gledaš v enomer,
Vse ti vidiš brez over.
Zgoda vstaneš radoveden,
Krogloličen, svitlogleden,
Zvezde vse pod tabo so,
In te jako čislajo.
Kar na svetu prigodí se,
Tebi zdela pred očmí se,
Vse zavitke ti poznaš,
Vsih skrivnosti ključ imaš;
Luna, daj mi razodeti,
Al si vidla kje na sveti
Moje ti neveste kras?
„Razodeni vse na glas!“
Te besede sliši jasne:
„Nisim vidla dive krasne,
Al je živa, v to ne grem,
Kje bi bila tud ne vem.
Zvezdam ja le pot načertam,
Po skrivnostih pak ne vertam,
Tak na zemlji se zgodí
Mnogo kar mi znano ni.“
Jelisej na to: „Presodba
Taka je nevkretna zgodba,
Kaj mi bo začeti zdej,
Kod je išem zanaprej?“
Tolaživši luna reče:
„Nej te to nikar ne peče,
Urni veter, biti zna,
Prašan to na znanje dá.“
Jelisej zaupajoči
Vetru koj se priporoči,
Ter za njim kar more vrè,
Kmalo blizo njega je:
„Čuj me, veter, ti mogočni,
Dregar ti viharja ročni,
Ti derviš ko vranji roj
Tmo oblakov pred seboj;
Iznenadno ti pripihaš,
Strehe hiš na kviško zvihaš,
Hrast razcepiš kakor bil,
Gojzd je igra tvojih sil.
Morja stisneš ti valovje,
De ko krop zavrè v bregovje,
Vsaka moč se tebi vdá,
Razun Boga večniga.
Bi le hotel razodeti,
Al si vidil kje na sveti
Mlado hčerko carjevo?
Ženin nje sim!“ — — „Mine zlo“,
Reče veter mu prijazno,
„Tam za rečko tiholazno
Najdeš več visokih gor,
V eni trojno jam al nor;
Sredna hrani v tmini žalni
Grob olišpan, ves kristalni,
Varno medju stolpe vzet,
K njim z verigami pripet;
V grobu tem ti je nevesta,
Mirno je okrožje mesta,
V ti samoti krog in krog
Znaka ni človeških nog.“
Reče to in dalej piha,
Jelisej pa britko zdiha,
Speši stop kar moč mu dá,
Ker hitrost le zdaj veljá.
Tu po cestah, tam čez reko,
Po dolini, v hosto neko,

Ob germovju zmir naprej,
Je pred jamo v gori zdej.
Jame vhod je skrit in mračen,
Scer pa prost, dovoljno zračen,
Steza vsa pregleda se,
Miglej še — — pred grobam je.
Truge lahka tak postava,
De si zdi, de v zraku plava,
Sončni blesk od sebe dá,
Ko de steklo bi bilá.
Vse se skoz in skoz pregleda,
Tak se jasno vidi bleda
V njej prekrasna carska hči
Ki na vid se živa zdi.
On ob grob neveste mile
Vdari komaj znatne sile,
Se na dvoje grob odprè,
Kakor školjka ostrige.
Vidi vstati divo krasno,
Reči te besede glasno,
Ker ozira se okrog:
„Hvala tebi mili Bog!
Mirno tak sim počivala,
Terdo, dolgo, sladko spala,
Rekla bi, nekdajni raj
Je bil lep, pa težko slaj!“
Stopi von ko to izreče,
Slast mirú ji dati neče,
Toljko manj ker vidi zdej,
De je rešnik Jelisej.
In radujeta se jako,
Sla, veselja polna tako,
Ganjenja de sta obá
Prav iz serca jokala.
Jo v naroč on rahlo vzame,
Nese ven iz puste jame
V prosti zrak, na jasni svet,
Ves ljubezni čiste vnet.
Naglo zvedli so v deželi,
Vriskati povsod začeli,
Da carevna vmerla ni,
Lepa de ko prej živí.
V času tem domá sedela
Zlobna mačoha je smela,
Vklanjala se zerkalcu,
Radovedna rekla mu:
„Blagotina moja draga,
Serca slad, in duše snaga,
Daj, pokaži svojo moč
Zerkalce mi skazajoč:
Nisim jes lepote dika,
Perve rože rajska slika,
Take ljubeznivosti,
Meni de prilike ni?“
Ji v odgovor dá zerkalo:
„Je povsod se prispoznalo,
Zmir terdilo se na glas,
De si res lepote kras;
Pa carevna milodraga
Te na vse platí premaga,
Ona je današni dan
Cvetja vsiga cvet spoznan!“
Mačoha na noge plane,
Besna v roki steklo mane,
Ter na tla je zaderví,
De se v kosce razdrobí.
Proti pragu skoči gnjevno,
Sreča tukej — joj! — carevno,
Omedli ji ud na ud,
Straha vdari jo mertud.
So jo hitro pokopali,
Svatbo krasno vkup sklicali,
In z nevesto svojo zdej
Zakon sklene Jelisej.
Bilo ni na temu sveti
Nikdar lepši svatbe zreti,
Tudi ja sim zraven bil,
Mnogo vina v gerlo zlil.

Dopisi.

Iz Dunaja 28. sveč. *(Službe pri c. k. najviši sodniji.)* Pri tukajšnji c. kr. najviši sodniji so službe 4 svétnikov prazne, in, kakor slišimo, imata na mesto dveh priti dva naslednika od c. k. nadsodnije v Gradcu. Od bivših svétnikov pri najviši sodniji je pl. Alborgetti bil eden, ki je veljal za to, da slovenski ume. Zdaj bomo spet videli, ali ministerstvo vé, da v Avstriji biva blizo poldrug milijon slovenskega naroda, — da tudi njihove pravde in tožbe pridejo pred najvišo sodnijo dunajsko, — in da mora med svétnike te sodnije saj en mož sedeti, ki dobro ume slovenski jezik. Pri oddajanji teh služeb bomo tedaj videli, koliko pravice v novi êri ima narod slovenski. Ako sem dobro podučen, čutijo v viših okrogih silno potrebo, da v najviši sodniji sedí mož, slovenskega jezika popolnoma zmožen; ali bridke skušnje nam kažejo, da se pri oddajanji viših in nižih služeb godé še zmirom velike napake. V Avstriji se ne moremo ločiti od vkoreninjenih razvad: ali se pravi, da ni slovenskega jezika vajenih uradnikov, ali pa, če so, se drugim dadó službe. Od one sodnije pa, ki na najvišem mestu sodi o pravici, moramo vendar misliti, da pravici dá, kar pravici gré, in da tedaj med omenjenimi 4 službami saj ena oddá tako, da se strinja z ravnopravnostjo narodov avstrijskih. Pazili bomo, kako in kaj!

Iz tržaške okolice 28. sveč. △. — Pisal sem Vam zadnjič, ktere kandidate je volilni odbor za okolico postavil. Danas Vam moram žalostnejo novico prinesti. Bivši poslanci so z novimi kandidati nezadovoljni, posebno pa sta nezadovoljna ž njimi gospoda, čegar imén nočem staviti pred svet, ker rodoljubje enega je po pravici med nami slovélo, in si ga mislimo le zapeljanega. Ta dva gospoda delata na vse kriplje na to, da zlogo, ktera je med okoličani do zdaj vladala, spodkopljeta in seme nezloge sejeta. Na srce pokladata okoličanom, naj ne volijo „tujcev“. Prašamo zato ta dva gospoda: Kdaj neki so bili še Slovenci „tujci“ med Slovenci in prašamo ju, ker že 6 let v tržaškim zboru sedita, kje so njih zasluge, kaj sta onadva za okolico našo tolikega storila, da jej zdaj hočeta skor poveljnika biti in ometavati to, kar so zbrani župani in zaupni možje sklenili. Saj se vendar Cegnar in Zor nista nikoli za kandidata ponujala in ne hlepita po časti brez pomislika, da ju le težko delo in velika odgovornost čaka, ako jima okoličani zaupanje skažejo, da ju volijo. *) Prašamo ta dva gospoda dalje: ali sta mar pomislila, kakošne nasledke more nesloga pri volitvah v obče imeti? Naj pomislita ta dva gospoda, kaj delata, in naj svojo vest izprašata: ali moreta to svoje obnašanje pred Bogom in pred narodom zagovarjati? Gospoda enega pa še posebno prašamo: ali je že pozabil, da je s pobešenimi očmí moral v očitnem zboru okoličanom spovedati se, da dozdaj ni prav delal, in da je za naprej obljubil poboljšanja? Je li je to njegova pokora? Okoličane pa živo živo opominjamo, nikakor poslušati takih mož, ki brez premislika govoré in delajo, ampak naj volijo po svoji vesti tiste može, ktere poznajo in jim zaupajo. Naj imajo vedno pred očmí to, da, kakor si bojo postljali, tako bodo tudi ležali. Z Bogom!

Iz Kanala 26. sveč. A. K. **) — 24. u. m. smo imeli prav zanimivo besedo. Razvidelo se je iz nje, da Kanalci vkljub vsem oviram so vredni sinovi majke Slave. Beseda se je vršila v naslednjem redu: V začetnem govoru nas novoizvoljeni predsednik zagotavlja, da hoče marljivo delati na polji slovanstva. Potem je zbor prav dobro pel „Husitsko.“ Potem je deklamovala prav mojstersko gospodičina Josipina Črnigoj-eva, hči tukajšnjega kancelista. „Slovenka“, samospev s glasovirom je pela izvrstno Terezina Ravter-jeva. Deklamoval je zatem jako ponosno „Janez mi je imé, čeravno me je g. fajmošter Johann v krstne bukve zapisal“, Emil Furlani, tretješolec iz Gorice. Zbor je potem pel „Vojaško“; zadnja točka pa je bila vesela igra „Strast i krepost“, ktero so domači diletanti in diletantinje v občno pohvalo igrali. Še posebne hvale vredne so: Jakumova Ernestina, Terezina Žefčiava in Brlotova,

*) Mi mislimo, naj bi omenjena gospoda se nikakor ne odpovedala svojemu važnemu poklicu, ako jima velika večina zaupanje skaže. Vred.

**) Bode drago. Vred.

ki si iskreno prizadevajo, narodu koristiti. Konec besedi je bil lepi zbor pod vodstvom našega vrlega učitelja Ivana Širca „Dijaški stopaj.“ — Po besedi je bila skupna vesela večerja, po večerji živahen ples. Med plesom se je bral prav smešno osnovan Brencelj, kteremu je bil naslov: „par prêž tobaka za pust iz škatle potepa Čebejevega.“ Nekemu cerkvenemu pevcu so na pust tudi šeme dramo igrale, kakor jo je prejšnji dan igrala njegova zaročnica. Nekoliko minut pred poroko je šla vsa ženitva — pod koš, češ, da je že in še maloleten, ker mu nekaj mesecev manjka do 61 let.

Na Goriškem 1. sušca. —tt— V Mirnem na Gradu blizo Gorice se že par let po zanikernosti ondašnjega g. dušnega pastirja čisto slovenskemu ljudstvu sv. evangelij namesti v slovenskem, v italijanskem jeziku vsako nedeljo in praznik po nekem kapucinu bere. To je očitna krivica, zoper ktero vsi pošteni Slovenci protestujemo, in to tem več, ker je slovenskih duhovnikov dovelj na Goriškem, samostanskih ali svetovnih, ki so pripravljeni Slovencem slovenski kruh deliti. Izgovor župnikov: „saj Mirenci tudi laški razumejo“, je puhel kakor jabelko kraj sodomiškega morja.

Iz Maribora 28. sveč. — Volitev deželnega poslanca se nam je pokazila. 113 glasov je volilo stotnika Seidel-na, 73 volilcev, ki so bili za dr. Dominkuš-a, ni glasovalo; odšli so s protestom.

Iz Celja 1. sušca. — Zmaga naša je sijajna! Danes je bil g. Ivan Žuža za deželnega poslanca izvoljen z 157 glasovi; nasprotni nemški kandidat Posek je dobil le 46 glasov. Slava rodoljubom volilcem! Mi pa smo srečni, da smo v gosp. Žuži dobili zastopnika, na kterega se moremo v vseh okoliščinah zanesti.

Iz Dolenskega 20. sveč. A. — Sploh je znano, kako radovedno poprašujejo ljudjé po deželi, kterim ni dano iz lastne močí novic iz časnikov izvedeti, kaj da je novega po svetu, kadar jim je priložnost za to. To je zlasti ob času vojske; v tem času je pri kmetu le od tega pogovor, kaj da je ta ali uni vojak domú pisal ali kaj da se piše po časnikih, ktere ta ali uni bere. V sedanjem času ne prinašajo še dosihmal časniki dogodeb iz vojskinega boríšča, prinašajo pa temveč dogodeb iz političnega polja, kar kmetovalca tudi zeló zanimiva v sedanji napredovalni dôbi, v kteri se narodom veliko obeta, pa dosihmal malo spolnuje. Prenaredbe, ki nam jih je nova dôba rodila, so mu le malo po všeči, in to nekoliko tudi zarad nezaupnosti, da se bode zboljšalo, največ pa zarad tega, ker ne merijo na zmanjšanje davkov, ki jih že tako imamo čez glavo. Dobre volje plačevati ravno ne primanjkuje, al denarja, zlasti pri kmetu, ni, da bi zmogel mnogovrstne davščine. Kamor se obrne, sliši se le: „daj, daj!“ Kdor skuša, ta vé.

Iz Postojne 27. sveč. — Naznanite drage „Novice“ prežalostno novico svetu, da danes popoldne je gosp. dr. Jan. Bučar, tukajšnji advokat in notár, nanagloma umrl, zapustivši vdovo z 6 večidel majhnimi otroci. Da je bil rajni mnogo čislan in ljubljen, pričala je obila množica ljudstva iz Postojne in okolice, ki je prišla vrlemu domoljubu zadnjo čast skazat, ter ga spremit do hladne gomile, na kteri so mu pevci čitalnični za slovó pesmico: „Blagor mu, ki se spočije“ prav milo zapeli. Bodi zemljica lahka poštenemu in iskrenemu rodoljubu!

Iz Ljubljane. *(O ministerskem ukazu od 10. svečana zarad šolskega nadzorstva)* je deželni zbor kranjski sklenil, da c. k. skupnemu ministerstvu izročí protest proti omenjenemu ukazu in da se ne udeleží izpeljevanja tega ukaza, v ktero ga je c. k. deželno predsedstvo povabilo.

— *(Minister dr. Giskra)* se je v petek potovaje iz Trsta na Dunaj mudil v Ljubljani od poldne do polnoči ponoči. Sprejel je deželni odbor, vse ces. oblastnije in pa — konstitucijonalno društvo, ki je hipoma in še pred mestnim predstojnikom izvedelo, da minister pride, ter se mu z uradniki vred poklonilo; prišlo je to društvo v impozantnem številu, češ, da pokaže ministru, da je Ljubljana „nemška“ in „liberalna“ (oder was?) in na žarečih obrazih se je reprezentantom bralo, da jih je gospod minister izvrstno prijazno sprejel. Navdušil je preprijazni ta sprejem društvo tako, da, kakor „Tagblatt“ piše, mu je zvečer pred stanovališčem c. k. deželnega gospoda predsednika, kjer je bila visocemu gostu na čast soarêja, po filharmoničnem društvu napravilo serenado, pri kteri smo celó to čudo doživeli, da so nekteri filharmonikarji med „hoch“-klici klicali tudi „slava“! — Sicer pa moramo zavrniti „Tagbl.“ feuilletonista dr. Käsbacherja, da se raduje o tem, da se je „brez sicer navadnih insultov“ izvršila nemška serenada, in mu moramo v obraz reči, da se Slovenec ne bo učil od njega, kako se ima obnašati, ako pride kdo — naj je minister ali kdo drug — v deželo našo brez demonstrativnega postopanja. „Modus vivendi“ je Slovencu dobro znan brez poduka „kulturonosnega“. — Ko je bil deželni odbor pri ministru, je bil, kakor „Tagbl.“ pripoveduje, živahen razgovor med ministrom dr. Giskro in dr. Bleiweis-om. Sukal se je razgovor najbolj o národnih zahtevah Slovencev, o postavi zarad ravnopravnosti, ki jo je sklenil deželni zbor kranjski, in o zedinjenji Slovencev. Res je bil, kakor smo tudi mi slišali, razgovor med njima jako živahen in na obeh straneh brez ovinkov; prevéril pa minister dr. Giskra ni dr. Bleiweisa, in dr. Bleiweis ne ministra.

— *(Občnega zbora ljublj. društva na pomoč manjšim obrtnikom in rokodelcem)*, ki je bil v mestni dvorani v nedeljo, se je, kakor vsako leto, tako tudi letos udeležilo lepo število družbenikov. Prvomestnik g. Janez Horak je začel zbor z ogovorom, ki kaže koristno delovanje društveno v preteklem letu, pa nam tudi prižiga luč na marsikako stran. Samo iz živega čutja, da mali naši rokodelci in obrtniki v zadregah potrebujejo pomoči, in iz nikakoršne dobičkarije, se je pred 13 leti začelo to društvo in vklub vsem nezgodam se drží na krepkih nogah tako, da je lansko leto občilo z 168.280 gold. in je konec leta imela 6100 gld. 69 kr. lastnega denarja (reservefonda). Še več bi pa bilo društvo pomoglo rokodelstvu, ako bi mu ne bila ljubljanska hranilnica žile več kot na pol zavezala, kajti — kakor se razvidi iz prvomestnikovega govora — znižala mu je kredit od 5250 gold. na 2000 gold., čeravno je, kakor sporočilo prvomestnikovo pravi, redno obresti plačevalo. Zakaj je hranilnica to pomoč odtegnila temu društvu, tega ne vem — pravi prvomestnik v svojem sporočilu. Mi pa vemo odgovor na to vprašanje. Prav tisti vzrok je temu, kakor je bil unidan unemu, da sta odbor in zbor hranilnice namesti dr. E. Coste, ki je že mnogo delal in izvršil za duševni in materijalni blagor mesta in dežele naše, volila na priliko dr. Schrey-a, kterega niti mesto niti dežela še ne poznate ne, ako se ne cenijo njegove „zasluge“ o delovanji za poslednje nemške mestne volitve in o pisateljstvu v „Tagbl.“ Ali hranilnica z znižanjem kredita obrtniškemu našemu društvu, čegar načelniki so národni možje, ni hotela potisek dati „gewerbebanki“, kteri glavarji so možje nemške stranke, tega nočemo dalje preiskavati, ker nam ni tako očito kakor gori omenjena volitev. Ne moremo pa vendar zatreti začudenja o tem, da pošteni rodoljub gosp. K. Holzer in pa stari gosp. Samasa, ki vendar dobro pozna stiske rokodelcev naših in je veliko let marljivo delal za

omiko rokodelskega stanú v notranje-avstrijskem društvu — oba častna uda tudi temu pomočnemu društvu — nista v hranilnici krepko povzdignila veljavnega svojega glasú saj za to, da se s posojili podpira to naše društvo, ki bi prav za prav poddružnica morala biti hranilnici v podporo malih rokodelcev, s kterimi se velika hranilnica še ne pečá ne. Ta dva možá bi z bistrim svojim očesom morala vendar videti, da pomočna ta družba (Aushilfskasse-Verein) je dobrodelna naprava, mimo tega, da je „Gewerbebank“ le zgolj denarni inštitut, ker se tudi v tem kaže, da vsi možaki s prvomestnikom vred, ki so v gospodarskem odboru našega društva in so lani imeli z 2057 ljudmí opraviti, vse opravila zastonj že skozi 12 let brez plače opravljajo ter se tako žrtujejo dobrotljivemu namenu. Da se hranilnica hoče vêsti kot nemški inštitut in po svojih volitvah preočitno nemško stranko representovati, to je nepolitična ideja, kajti lahko pridejo časi, da se reče: „hodie mihi, cras tibi“; — „mi smo mi“ — to vendar ne bo na veke trpelo. Naj pa, dokler so časi taki, bode to rodoljubom kazálo, da svoj prihranjeni denar naložijo v obrtniškem našem društvu, ktero od sprejetih posojil plačuje po 4 in pol od 100 gold. obresti, tedaj več kakor hranilnica. Naj ne opešajo v blagem svojem delovanji očetje tega društva, ktero napreduje vklub „gewerbebanki“, ki ima še veliko let do tega, da doživí naše društvo.

— *(Društvo „Slovenija“)* je imelo v pondeljek 5. občni zbor. Ker nam danes ni mogoče, obširno govoriti o razpravah tega zbora, povemo le to, da se je zbralo čez 100 udov in da vsi predlogi so bili enoglasno in s živo pohvalo sprejeti. Predsedoval je zboru dr. J. Bleiweis, ces. komisar mu je bil magistratni predstojnik g. Gutman. — Po sporočilu odborovem, ki ga je bral društva tajnik Murnik, je podpredsednik dr. Costa z navdušeno besedo predlagal: „naj se zahvala izreče gimnazijskim dijakom ne le za velikodušni dar Vodnikovemu spominku, temuč tudi za njihovo izvrstno „besedo“. Predlog se je soglasno sprejel. — Potem dr. Costa v obširnem govoru poroča o prihodnjih volitvah za mestni zbor in stavi v imenu odborovem predlog, ki ga bralci nahajajo v „razglasu“ današnjega lista. Vsi zbrani udje so s živo pohvalo pritrdili odborovemu predlogu, ki je bil enoglasno sprejet. — Potem in tudi v obširnem govoru poroča prvomestnik dr. Jan. Bleiweis o ministerskem ukazu zarad šolskega nadzorstva, in stavi predlog v imenu odborovem: „naj društvo, ktero ima po pravilih svojih čuvati nad ustavnimi narodovimi pravicami, svoje mnenje v resoluciji izreče s tem, da se popolnoma strinja s principi, ki jih je priobčila interpelacija dr. Toman-a in njegovih družnikov v državnem zboru“, je bil z občnim zadovoljstvom enoglasno sprejet. O vsem tem kakor o posamesnih nasvetih dr. K. Bleiweis-a, Regali-a in Kreč-a povemo več drugi pot, dostavljaje le še to, da v Blaznikovi kamnotiskarnici vrlo lepo narejena in zbranim udom danes na ogled dana sprejemica je bila vsem všeč.

— *(Dijaška beseda.)* V nedeljo so v čitalničnej dvorani na slavo Vodniku in Preširnu napravili ljubljanski gimnazijalci „besedo“ v prid Vodnikovemu spominku. Vsak, kdor je bil pričujoč (tudi c. kr. deželni predsednik je počastil mladino s svojo nazočostjo) in je videl ter čutil navdušenje za domačo reč, s kterim je snovala nadepolna mladež svoje naloge, rad bo priznal, da si nihče ni nadjal kaj tako dovršenega. — V izvrstnem govoru, s kterim se je beseda začela in ki je ves natisnjen na 69. strani današnjega lista, je gosp. R. pokazal svojo posebno sposobnost za govorništvo; vnel je srca vseh pričujočih tako, da mu je donela živa pohvala. Za prologom je pel gimnazijalski zbor česko „Vojensko“ tako odlično, da bi mu moral najbolj izveden muzikus priznanje izreči. Izurjenost in vrlost pevcev pokazala se je pa še posebno pri zeló težkem dr. Ipavčevem: „Kdo je mar?“ Nič manj ni zadnji zbor „Popotnica“ izbudil občno zadovoljnost ter nas prepričal, kako zdatne pevske močí so med našimi gimnazijalci. Posebno pa moramo omeniti še gosp. kapelnika, ki ima največ zaslug, da se je tako izvrstno vršilo petje, osmošolca B., ki je s svojim bratom, ki ga je spremljal na glasoviru, prav mojstersko izviral glase na goslih, ter tako program besedin sijajno popolnil. Radi čestitamo vrlemu mladenču, ter mu obečamo lepo prihodnost. — Odlomek iz tragedije „Orest“ deklamoval je gosp. Kr. tako srca presunljivo, da je vse strmelo. Gosp. K. ima pri svojih obilih darovih posebno dramatično zmožnost. Gosp. Kr. se je v Preširnovej „Novej pisariji“ res prav „profesorsko“ obnašal; njemu na strani je stal jako primerno g. Šk. — Konec besedi bila je burka „Novci za diplomo“. Gospodje D. (Vinko), P. (Davorin) in B. vêdli so se kot dijaki na univerzi res tako izurjeno, kakor da bi bili že večkrat stali na očitnem odru. Posebno je Vinko stricu (g. R.) Cvičniku zvito víl iz listnice stotak za stotakom. Obilo smeha učinil je stric med občinstvom, kajti robil jo je prav po „gorenjšče“. Al tudi ne smemo pozabiti jako komične sluge „Lukata“. — Naj še omenimo, da je med besedo došlo 7 telegramov in sicer od „Juga“, slovenskih dijakov, dr. Tomana in Svetca iz Beča, od „Slovanske besede“ v Gradcu, iz Prage, od novomeških dijakov in dr. Lavriča. Vsi telegrami bili so sprejeti z živahnimi slava-klici; posebno navdušil je občinstvo telegram od slovenskih dijakov, ki se je glasil na slovansko vzajemnost. — Tako se je beseda ven in ven izvrstno vršila; vsak je dvorano zapustil v živej svesti, da imamo v našej mladini res zagotovljeno lepo prihodnost. Živila!

— Gospá Ana Pesjak-ova, v „Novicah“ že večkrat pohvaljena pevska umetnica, nam piše, da jo je volja péti učiti. Kdor tedaj nauka v petji od nje želí, naj se potrudi v njeno stanovanje, ki je v „nemških ulicah“ hišni štev. 177, v 1. nadstropji zadej.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

V zbornici poslancev dunajskega državnega zbora je minister za bogočastje in nauk odgovoril na dr. Tomanovo in njegovih družnikov interpelacijo zarad ukaza o šolskem nadzorstvu. Minister opiraje se na postavo od 25. maja je ločil to postavo v dva kampa, namreč da predpisi §. 10., 11., 12. in 13. spadajo res v oblast deželnim zborom, a po §. 14. se imajo §. 1—9 brž izvršiti. To je bilo jedro ministrovega odgovora, al tako slabotno, da celó nemškoliberalna dr. Hanisch in dr. Figuly sta grajala ministra, zakaj ni že pred 8 meseci izvršil svoje naloge. Dr. Toman pa, ki je zahteval debato o odgovoru ministrovem, Svetec in baron Giovanelli (tirolski poslanec) so temeljito s §§. postave od 25. maja 1868., s postavo od 25. maja 1867. in z drugim ministerskim ravnanjem podrli vse razloge, in dokazali so, da tako postopanje razrušuje avtonomijo dežel in pravice deželnih zborov, kterih najraje ne bode ne, ako se sklepi njegovi ne rešujejo na postavni poti. Vsem tem tehtnim ugovorom vklub je državni zbor — prestopil na dnevni red. Dr. Toman pa je, ker mu danes ni pripuščeno bilo, meritoričen predlog staviti, obljubil drugi pot to storiti, ker stvar je tako važna, da je treba na vso moč pognati se za to, da se deželnim zborom ne jemlje ustavna postavedajalna pravica. (Pravo-klici iz sredine desne.)

Razglas.

Volitve novega mestnega zbora bodo kmalu.

Zadosti je znano, da se je razpustil prejšnji mestni zbor zato, ker zgolj trma brez postavnih vzrokov lanske zborove večine, ki ni hotéla v seje prihajati in se udeleževati mestnih opravil, je prisilila vlado v to, da je razpustila mestni zástop.

Od 1861. leta do spomladi 1868. leta so národni možje bili voditelji mestni županiji, kajti oni so bili v večini v mestnem zboru.

Ozir na ta pretekli čas nam očitno kaže, kako ves drugačen obraz ima mesto naše danes mimo onega, ki ga je imelo pred 8 leti. Nov tlak je že skoro povsod narejen, novih kanalov je veliko dodelanih; nektera lepša poslopja stojé na mestu prejšnjih razvalín; na mestu raztrganega lesenega „šuštarskega mostú" stojí lepi železni „Hradeckov most"; na več krajih je struga Ljubljanice z obrežjem pritrjena; kupil se je grad „pod turnom" in skrbelo se je za bolje ohranjenje krasne okolice njegove. Kdor koli tujcev in zlasti tacih, ki so naše mesto poprej poznali, potuje skozi Ljubljano zdaj, vsak rad priznava, da je čedno in prijazno mesto. — Kar se tiče šolstva, spada v to dôbo naprava izvrstne mestne ljudske šole pri sv. Jakobu in pa c. kr. više realke. — V tej dôbi se je sprožila naprava sirotnice in pa bolnice za otroke; načrtal se je meščanski štatut, meščansko čutje se je vzbudilo vnovič in pomnožilo število meščanov za stotine; oskrbstvo za mestne uboge se je v bolji red djalo, tržni red se je po potrebah sedanjega časa ustanovil itd.

Za vse te naprave bilo pa je mestu več dohodkov treba. Od kodi jih vzeti? Naš mestni zbor je previdel, da na velike zemljiščine in hišne davke dandanes nakladati še mestníh priklad, bila bi prevelika butara zemljiščnim in hišnim gospodarjem našim; pomagal si je tedaj íz te stiske s tem, da je mestne dohodke pomnožil le s posrednimi davščinami, ktere nikogar hudo ne pritiskajo, ker se med vse prebivalce enakomerno razdelujejo, in pomagal si je še posebno tudi s tem, da se je pognal za to, da je vlada mestu dovolila viši namestek od davka za vžitnino; s tem je na svojih dohodkih od te strani za več kot tretjino dohodkov (vsako leto za 38.000 gold.) na boljem.

Čeravno je mesto na-se vzelo mestno policijo in ž njo mnogo stroškov, — čeravno je nesrečna vojska 1866. leta v Ljubljano pripeljala sila veliko vojakov, ktere je mestno županijstvo brez posebnih nadlog hišnih gospodarjev nastanilo (vkvartiralo), — čeravno je kužna kolera velike stroške prizadéla mestu, vendar vklub vsemu temu je denarni mestni stan dober, in Ljubljana je ostala v našem cesarstvu blezo edina občina, ki nima priklad na neposredne davke.

S polnim zadovoljstvom se tedaj oziramo na gospodarstvo dosedanje glavnega našega mesta.

Na tem stališču bi tedaj nikakor ne môglo dvomljivo biti, ktere možé bi pri prihodnjih volitvah mestnih odbornikov društvo naše priporočalo in podpiralo, ako bi šlo samo za to.

Al važnejše vprašanje se stavi zdaj do nas, namreč to: ali se imamo kakor koli djansko udeležiti novih volitev, ali pa tihi biti in ničesar početi?

Nemška stranka, kteri korenina je tukajšnje „konstitucijonalno društvo", se poganja na vse kriplje za to, da dobí gospodstvo v svoje roke. Ona mestu obeta zlate gradove. In tako, da prebivalci ljubljanskega mesta jasno sami vidijo namene in djansko moč te stranke, pač ni bolj pripravnega sredstva, kakor je to, da se jej začasno prostovoljno in brez borbe prepustí gospodarstvo mestno. Naj pokaže ta stranka: ali bo ona zboljšala žalostni stan našega kupčijstva, obrtnijstva in rokodelstva, — kaj bode ona storila za olepšanje našega mesta, in kako bode ona gospodarila z denarjem? — Naj pokaže ta stranka: ali bo res in v djanji se svobodno vêdla in da ves njen liberalizem ni le jalova beseda? — Naj pokaže ta stranka, da je res ustavoljubna in da bode delala na to, da se po ustavi zagotovljena národna ravnopravnost popolnoma vresniči. „Iz njihovih del jih boste spoznali!" Po tem pa meščanom ljubljanskim ne bode težko, konečno soditi: koliko veljajo.

To so razlogi, da društvo „Slovenija" sklene,

„da se prihodnjih mestnih volitev nikakor, niti aktivno niti pasivno, ne udeleži".

Iz občnega zbora društva „Slovenije" 1. dne sušca 1869.

Dr. Jan. Bleiweis, prvomestnik. **Janez Murnik**, tajnik.

Podpisani izrekujemo svojim volilcem, ktere smo, nekteri blizo skozi 20 let, zastopali v mestnem zboru, svojo zahvalo za mnogokrat dano nam zaupanje; ob enem pa jim, ako bi jih bila volja nas zopet voliti, naznanjamo, da v sedanjih razmerah ne moremo sprejeti nobene volitve.

V Ljubljani 1. sušca 1869.

Dr. Jan. Ahačič, Jožef Blaznik, dr. Jan. Bleiweis, dr. E. H. Costa, Jožef Debevec, Anton Frölich, Jan. N. Horak, dr. Jožef Orel, Mihael Pakič, Jožef Schwentner, Fr. Ks. Souvan, V. C. Zupan, Blaž Verhovec, dr. Jernej Zupanec.

Žitna cena

v Kranji 1. marca 1869.

Vagán pšenice 4 fl. 60. — rží 3 fl. 20. — ječmena 2 fl. 86. — ovsa 2 fl. 6. — soršice — fl. —. — ajde 2 fl. 30. — prosa 2 fl. 40. — krompirja 1 fl. 79. — fižola 3 fl. 02.

Žitna cena

v Ljubljani 27. februarja 1869.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 50 — banaške 5 fl. —. — turšice 2 fl. 90. — soršice 3 fl. 65. — rži 2 fl. 90. — ječmena 2 fl. 50. — prosa 2 fl. 40. — ajde 2 fl. 50. — ovsa 1 fl. 90 — Krompir 1 fl. 60.

Loterijne srečke:

V Gradcu / na Dunaji } 27. februarja 1869: **56. 79. 3. 38. 25.** / **44. 29. 90. 67. 46.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 27. marca.

Kursi na Dunaji 2. marca.

5% metaliki 63 fl. 50 kr. Ažijo srebra 121 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 71 fl. 50 kr. Cekini 5 fl. 81 kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.